Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

MEDDELELSER
FRA

HISTORISK TOPOGRAFISK SELSKAB FOR GENTOFTE KOMMUNE

REDIGERET AF L. GOTFREDSEN

Vagn Dyssel: Fødsler i Gentofte Kommune
En statistisk-historisk oversigt

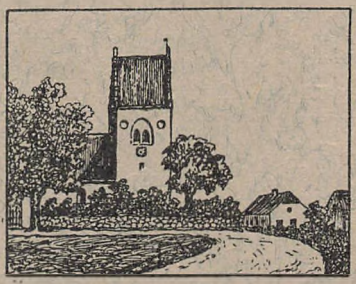

5. bind
5. hefte

26. hefte
1961

VAGN DYSSEL

FØDSLER I GENTOFTE KOMMUNE

En statistisk — historisk oversigt

HELLERUP
AUG. OLSENS EFTF. BOGTRYKKERI
1961

Exod. I, 20. 21.

Gott that den Wehe-Müttern
Gutes. Weil die Wehe-Mütter
Gott fürchteten/baute Er
ihnen Häuser.

Das iſt:
Er seguet sie in ihrem Beruff, und
belohnet ihre Treue.

(Fra en gammel tysk jordemoderbog 1723).

Det vil næppe give anledning til modsigelse, når man påstår, at et menneskes fødsel er den vigtigste begivenhed i dets liv. Forældrene vil efter evne søge at få denne til at foregå under de mest betryggende omstændigheder ved private og offentlige institutioners bistand.

Samfundet har i stigende grad kendt sit ansvar overfor den vordende moder og hendes barn, og beretningen om de forhold, under hvilke menneskenes børn bliver modtaget giver til enhver tid et godt indblik i den sociale struktur, foruden at det er et interessant hygiejnisk, medicinsk og kulturelt tidsbillede.

Det må ikke tabes af sigte, at *moderen* og *barnet* er dette arbejdes hovedpersoner, skønt de ifølge sagens natur ikke findes i rollelisten, men må forblive uden navne.

Det er hensigten – ved hjælp af statistik, skrevne kilder og samtaler af personalhistorisk art – at søge klarlagt, *hvor* og *under hvilke* forhold Gentofte Kommunes befolkning har født sine børn, samt at belyse de sociale og medicinske foranstaltninger, der står til rådighed for den gravide kvinde og det spæde barn. Hermed kommer den tredie anonyme hovedperson – nemlig faderen – naturligt atter ind i billedet, som skatteborgeren, der skal betale, hvad det koster.

Storbyens nærhed, i forbindelse med de stadig forbedrede samfærdselsmidler, har gennem en længere periode medført en langt større forskydning af kommunens befolkning, særlig ved tilflytning, end man ellers er vant til at iagttage.

Fødsler og dødsfald blandt områdets beboere har på denne måde i mindre grad præget stedets fysiognomi end tilfældet ville have været i et mere isoleret samfund. Kommunens stærke vækst, der især gjorde sig gældende indtil efterkrigsårene, skyldes altså mindre fødselsoverskuddet end andre faktorer.

Vi må bestandig holde os for øje, at det er Gentofte Kommunes *fastboende* indbyggeres fødsler, som vi søger at redegøre for. For at komme til et resultat må vi først se på de statistikker, der foreligger gen-

nem tiderne og som efterhånden er blevet mere detaljeret og mere velegnet til dette specielle formål.

Den første egentlige folketælling fandt sted i 1769; men disse lister har kun *statistisk* værdi, forsåvidt som de kun rummede antallet af personer. Allerede i 1787 indeholdt disse tællinger oplysning om navn, bopæl og alder. I året 1769 var der 1056 indbyggere i kommunen, i 1801 var tallet 1962, og i 1840 når vi op på 2780.

Statistisk årbog indeholder fra 1880 fyldige oplysninger om det *faktiske* befolkningstal d.v.s. det antal, der indbefatter alle på tællingsdagen tilstedeværende personer, altså også dem, der kun er midlertidigt nærværende på tællingsstedet, men ikke dem, der er midlertidigt fraværende. Desuden indeholder statistiken bl. a. tallene for ægteskaber, skilsmisser, fødte og døde, den heraf udregnede fødsels- og dødspromille, samt tilflytningsoverskuddet, nemlig forskellen mellem den beregnede befolkning ved årets begyndelse og slutning fratrukket fødselsoverskuddet. Fra 1940 indfører Statistisk Departement generelt – og i visse tilfælde fra 1930 – at operere med begrebet *bosiddende* befolkning, der ikke omfatter de personer, der kun er midlertidigt fraværende, men inkluderer dem, der er midlertidigt fraværende.

Skemaet nedenfor anfører 5-års perioder fra 1881 til 1960. Man bemærker de meget store fødsels- og dødspromiller i de tidligste år, samt de store fødselspromiller under sidste krig, hvor tallene iøvrigt ligger således – 1940: 15,3 $^0/_{00}$, 1941: 13,9 $^0/_{00}$, 1942: 17,3 $^0/_{00}$,

Skema 1

Statiske forhold i Gentofte kommune.

5-års periode	Middel-folketal	Levende-fødte	Død-fødte	Døde	Tilfl. overskud	Føds. ‰	Døds. ‰
1881–85	5800	176	5	107	158	30,3	18,4
1886–90	7000	213	4	125	172	30,4	17,9
1891–95	8500	230	5	137	354	27,1	16,1
1896–1900	12100	283	4	170	792	23,4	14,0
1901–05	17700	397	9	196	1039	22,4	11,1
1906–10	23200	431	6	217	590	18,6	9,4
1911–15	26900	383	9	217	1183	14,2	8,1
1916–20	33100	481	11	259	386	14,5	7,8
1921–25	37300	446	9	257	864	14,6	6,9
1926–30	43600	561	18	465	1562	12,9	10,7
1931–35	56000	666	16	587	3277	11,9	10,5
1936–40	72700	1008	15	714	2172	13,9	9,8
1941–45	80300	1376	19	737	987	17,1	9,2
1946–50	86300	1352	23	775	48	15,7	9,0
1951–55	88400	1141	24	794	÷ 85	12,9	9,0
1956–60	88800	1127	23	912	÷ 347	12,7	10,3

1943: 17,6 $^0/_{00}$, 1944: 18,2 $^0/_{00}$, 1945: 18,4 $^0/_{00}$ og 1946: 18,8 ‰. Den store stigning i antal døde i Gentofte Kommune i 5-året 1926–30 skyldes det forhold, at der tidligere var et stort antal personer hjemmehørende i Gentofte, der døde på Amtssygehuset i Lyngby og på Frederiksberg og derfor talte med i *disse* kommuners faktiske antal døde men ikke i Gentofte Kommunes; men efter åbningen af Amtssygehuset i Gentofte (januar 1927) indgår samtlige dødsfald på dette sygehus i tallet for det faktiske antal døde i Gentofte. De sidste års stigning i dødspromillerne skyldes, at et stort antal personer nu befinder sig i de ældre aldersklasser.

Vi har nu fået en oversigt over det antal fødsler, som kvinder med bopæl i Gentofte Kommune præsterer pr. år, såvel når fødslen er foregået inden – som udenkommunalt.

Når vi ønsker at få et skøn over *hvor* de enkelte fødsler er foregået, må vi foretage supplerende undersøgelser.

Sogne- og kirkestatistiken, der i sin helhed foruden en oversigt over de kirkelige handlinger indeholder oplysninger om fødte og døde, giver en del af svaret herpå. For at kunne få et overblik over den geografiske opdeling er det af betydning at vide, hvornår de enkelte sogne er oprettede. *Gentofte Sogn* er jo modersognet til de øvrige protestantiske sogne i kommunen. Det katolske *Skt. Andreas* Sogn er oprettet 1873, *Ordrup* Sogn 1891, *Hellerup* Sogn 1901, *Skovshoved* Sogn 1915, *Maglegård* Sogn 1918, *Vangede* Sogn 1931, *Dyssegård* Sogn 1938, *Jægersborg* Sogn 1941, det katolske *Skt. Therese* Sogn 1942 og *Helleruplund* Sogn 1950.

Det ses umiddelbart, at tallene for *fødte* ikke stemmer overens med angivelserne i det første skema. Dette skyldes, at sogneskemaet anfører det *faktiske* antal fødte i kommunens forskellige sogne *uden* hensyn til moderens hjemsted.

Yderligere bemærker man i sognestatistiken den skæve fordeling til fordel for Maglegårds og Helleruplunds sogne p. gr. a. kliniken på Tranegårdsvej og Skt. Lukas Stiftelsen, der jo er beliggende i disse sogne. For nu at finde ud af, hvor disse fødsler er sket, og om de har fundet sted i hjemmet, på klinik eller på hospitalet, må man henholde sig til *jordemoderattesterne,* som, efter at de har dannet grundlag for registrering i kirkebøgerne under fødsel, af præsterne indsendes til Statistisk Departement. Disse attester indeholder oplysninger af den søgte art. Det summariske resultat angives i skema 3.

	Hellerup		Gentofte		Skovshoved		Ordrup		Maglegård		Sct. Andreas		Vangede		Dyssegård		Jægersborg		Sct. Therese		Helleruplund		Ialt	
	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.	Lf.	Df.
1916.....	124	9	155	1	77	2	70	3			9	1											435	16
1917.....	140	2	106	4	73	1	105	3			6	–											430	10
1918.....	110	5	119	3	82	–	130	6	62	1	5	–											508	15
1919.....	93	–	121	2	70	–	108	–	104	1	12	–											508	3
1920.....	81	2	139	1	77	5	100	2	105	2	11	–											513	12
1921.....	91	3	161	1	105	–	94	1	102	3	4	–											557	8
1922.....	87	–	174	–	65	3	101	3	80	1	12	–											519	7
1923.....	81	2	229	2	72	3	102	2	84	2	4	–											572	11
1924.....	69	1	228	2	65	1	102	–	66	–	9	–											539	4
1925.....	58	1	280	9	53	2	81	2	63	–	5	–											540	14
1926.....	66	–	270	10	48	–	64	1	72	4	5	1											525	16
1927.....	57	1	296	11	48	–	73	4	60	1	8	2											542	19
1928.....	42	3	299	6	56	–	56	–	76	1	8	–											537	10
1929.....	47	1	334	14	52	3	51	–	68	1	10	–											562	19
1930.....	46	–	426	20	41	–	47	1	75	2	8	–											643	23
1931.....	38	1	378	5	27	2	33	2	66	2	5	–	116	2									663	14
1932.....	87	2	324	10	77	5	47	1	77	3	7	–	118	1									737	22
1933.....	144	2	310	9	93	2	29	–	58	1	8	–	121	3									763	17
1934.....	170	8	272	6	89	1	24	–	70	2	4	–	94	2									723	19
1935.....	180	3	285	3	67	1	36	–	45	–	9	–	160	2									782	9
1936.....	200	3	322	4	23	–	40	–	15	–	5	–	135	3									740	10
1937.....	178	3	353	9	24	–	27	–	33	2	10	–	185	6									810	20
1938.....	172	6	344	3	26	1	24	–	188	5	12	–	135	–	42	–							943	15
1939.....	153	5	357	6	20	–	17	–	258	4	8		148	4	52	–							1013	19
1940.....	191	2	262	4	20	–	29	–	265	4	9	–	163	3	49	–							988	13
1941.....	160	2	246	2	17	–	43	–	264	–	10	–	126	2	43	–	14	–					923	6
1942.....	238	9	14	2	14	1	31	–	258	4	9	–	139	1	44	1	283	2	3	–			1033	20
1943.....	240	5	10	–	17	–	40	1	275	4	7	1	122	2	36	2	317	4	5	1			1069	20
1944.....	241	6	12	–	21	1	38	–	413	6	12	–	114	2	31	–	290	2	7	–			1179	17
1945.....	261	5	18	–	17	1	31	–	502	12	11	–	80	–	31	–	344	4	2	–			1297	22
1946.....	250	4	8	–	16	–	30	2	552	10	16	–	42	1	37	–	419	7	5	–			1375	24
1947.....	237	4	18	–	11	1	34	–	502	6	16	–	36	–	21	1	385	9	7	–			1267	21
1948.....	239	–	9	–	10	–	17	–	384	4	11	–	38	–	20	–	310	3	2	–			1040	7
1949.....	50	1	2	–	9	–	27	–	315	4	11	–	24	–	21	–	275	2	5	–	206	1	945	8
1950.....	4	–	12	–	7	–	15	–	254	5	13	–	42	–	20	–	233	2	9	–	250	3	859	10
1951.....	6	–	7	1	12	–	13	–	199	3	7	–	35	1	17	–	191	2	2	–	266	3	755	10
1952.....	9	–	14	–	7	–	27	1	76	–	2	–	29	–	10	–	215	3	4	–	249	2	642	6
1953.....	5	–	9	–	11	–	19	–	46	–	12	–	29	1	9	–	198	5	4	–	283	3	625	9
1954.....	4	–	15	–	6	1	14	–	52	–	9	–	34	–	10	–	201	4	6	–	256	2	607	7
1955.....	2	–	25	2	9	–	19	–	49	–	3	–	37	–	17	–	169	3	7	–	199	1	536	6
1956.....	1	–	22	3	9	–	15	–	88	–	5	–	38	–	9	–	177	2	6	–	192	2	562	7
1957.....	4	–	20	3	5	–	23	–	89	–	2	–	23	2	12	–	67	–	10	–	210	2	465	7
1958.....	4	–	22	1	21	–	15	–	115	4	2	–	31	–	10	1	9	1	1	–	227	4	457	11
1959.....	–	–	17	2	14	–	15	–	121	–	4	–	19	1	16	–	9	–	5	–	215	1	435	4
1960.....	10	–	15	2	12	–	16	–	129	–	6	–	14	–	5	–	8	–	4	–	211	3	430	5

Skema 3 Levendefødte i 1960.

Fødested	Hjemmehørende i Gentofte født		Hjemmehørende udenfor Gentofte født	
	på klinik	i hjemmet	på klinik	i hjemmet
Dyssegård	–	4	–	1
Gentofte	1	4	10	–
Hellerup	–	11	–	–
Helleruplund	54	3	157	1
Jægersborg	–	7	–	1
Maglegård	62	3	70	–
Ordrup	–	16	–	–
Skovshoved	–	12	–	–
Vangede	–	14	–	–
Ialt Gentofte kommune	117	74	237	3
Staden København	231			
Frederiksberg	44			
Lyngby	140			
Søborg	82			
Virum	21			
Rigshospitalet (1959)	373			

Ved bearbejdelsen af dette materiale forelå tallene fra 1960 endnu ikke fra Rigshospitalet, hvorfor tallene fra 1959, der næppe er meget afvigende, er benyttet for denne rubriks vedkommende. Dette forklarer antagelig den mindre divergens, der findes mellem additionen af de forskellige rubrikker og hovedskemaets fødselstal fra 1960.

Det fremgår, at hjemmefødslerne i kommunen kun udgør cirka 7 % af samtlige af den stedlige befolknings fødsler. Cirka 11 % føder på lokal klinik. Resten af de vordende mødre får deres børn på privatklinikker i København, på Frederiksberg eller i nabokommunerne og et betragteligt tal på Rigshospitalet. I de sidste tilfælde drejer det sig hovedsageligst om ugifte mødre eller patologiske fødsler.

Skema 4. Levendefødte 1960.

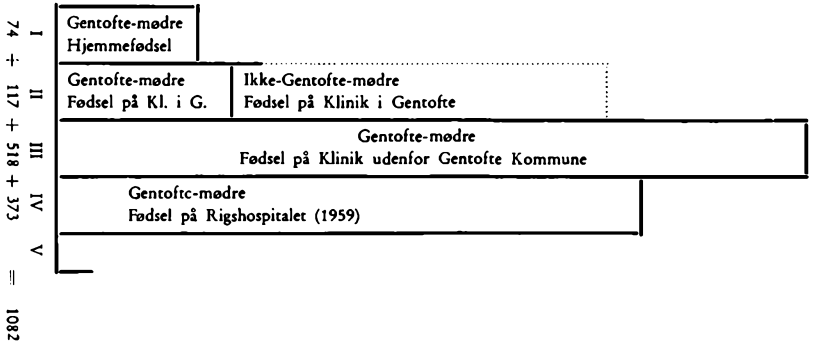

En kolonneopstilling vil give et tydeligt overblik over situationen i dag og samtidig danne grundlag for udsigterne fremover.

Det må forudses, at kolonne I, hjemmefødende, vil aftage, medens kolonne II vil stige betydeligt især for basisdelens vedkommende. Kolonne III vil aftage tilsvarende. Kolonne IV vil falde til et minimum, medens der vil opstå en søjle V, der angiver de patologiske fødsler på Amtssygehusets nye afdeling.

☆

Sundhedsvæsenet i Gentofte Kommune, om hvilket jeg i 1958 har skrevet en historisk oversigt i nærværende tidsskrift, var indtil midten af forrige århundrede kun lidet præget af hovedstadens nærhed.

Da sygekassebevægelsen opstod, hvilket resulterede i oprettelsen af Ordrup-Skovshoved Sygekasse i 1867 som den første i kommunen, var der endnu ingen nedsatte læger i området. Det første par år godtog kassens bestyrelse attester fra barberen i Skovshoved – som også havde ord for at have et godt håndelag. Med hensyn til betjeningen af de fødende var det sikkert også så som så med sagkundskaben – og en del vordende mødre måtte nok lade sig nøje med den betryggelse, der i 1540 udtaltes af Biskop *Peder Palladius:* „og de ældste og ypperste dannekvinder i sognet eller i byen skal skaffe sig at vide, om hun forstår sig på sin gerning, inden hun stedes for nogen dannekvinde."

Det er indlysende, at fødselshjælpen i hine tider og under sådanne forhold ikke har været væsentlig forskellig indenfor de forskellige områder, hvorfor jeg ikke skal komme ind på en nærmere omtale af jordemodervæsenets udviklingstrin, der findes særdeles indgående beskrevet af *Gordon Norrie* i *Danske Jordemødre* (1935), samt af *K. Carøe* i *Bidrag til Jordemodervæsenets Historie i det 18. århundrede,* der er trykt som artikkelserie i *Tidsskrift for Jordemødre* (1919). Nogle enkelte data herfra bør dog anføres. I en forordning af 4. december 1672 pålægges det lægerne at „de skulle hafve flittig oc tilbørlig omsorg, at staden med gode oc forfarne jordemødre bliffver forseet, hvilcke oc aff dennem skal offverhøris oc underviises førend de må lade sig bruge, i de andre stæder skal sligt skee af Medicis approbatis loci eller de nestværende". Der findes senere en del bestemmelser om jordemødres uddannelse, dels hos lægerne dels hos præsterne

Den 30. november 1714 kommer den første egentlige jordemoderlov, undertegnet of Kong Frederik IV om „Jordemødre såvel i vores

kongel. Residentz-Stad Kiøbenhavn, som overalt i vort Rige Danmark". Denne lov var gældende i 200 år og afløstes først af loven af 13. juni 1914, hvis meget omfangsrige betænkning findes i *Medicinalkommissionen* VI - 1913. Det præciseres her, at hensigten med et jordemodervæsen er at tilsikre alle landets beboere adgang til kyndig hjælp ved fødsler; adgangen til hjælpen må være nogenlunde bekvem, og hjælpen må kunne opnås af alle dele af befolkningen, selvom de er ubemidlede. For at sikre den rette fordeling af jordemødrene, specielt i landdistrikterne, foreslog kommissionen at udbygge *distriktsjordemoderinstitutionen,* idet distriktsjordemoderens eneste forpligtelse skulle være for betaling at yde fødselshjælp indenfor sit distrikt. Loven indeholder yderligere bestemmelser om jordemødrenes arbejde og løn.

Uddannelsen foregik fra 1759 i *Den kgl. Fødselsstiftelse* i Amaliegade og siden 1910 på Rigshospitalet.

Efter således at have skitseret baggrunden for jordemoderens almindelige virke, vender vi os til de lokale forhold.

Det fremgår af de ældre udgaver af *Den danske Lægestand,* at der i Københavns Amts nordre lægedistrikt, der blev oprettet ved kgl. resol. af 3. august 1818, omfattende Søllerød, Lyngby, Gentofte, Gladsaxe og Kirke-Værløse sogne, i året 1885 fandtes distriktsjordemoder i Tårbæk, Nærum, Lyngby, Gentofte og Gladsaxe samt en privat jordemoder i Lyngby og i Ordrup. I det sidste 10 år før århundredskiftet fandtes der med andre ord kun een distriktsjordemoder og een privat jordemoder i kommunen. Befolkningstallet var dengang 7-14.000 og fødselstallet 230-300.

Til brug for den før omtalte medicinalkommission udarbejdedes statistikker om fordelingen af fødselsforretningerne for de enkelte jordemødre i årene 1907-10. I det daværende tidsrum var der i Gentofte Kommune en distriktsjordemoder, medens de private jordemødres antal var steget til syv.

De enkelte jordemødres fødselsforretninger.

	1907	1908	1909	1910
Distriktsjordemoder	131	110	128	129
Jordemoder I	138	134	118	86
- II	48	40	70	42
- III	70	42	46	44
- IV	42	10	52	16
- V	7	37	18	18
- VI	-	8	3	10
- VII	-	-	10	3
Antal forretninger:	436	381	447	348
Antal fødsler i Gentofte k.:	445	424	452	433

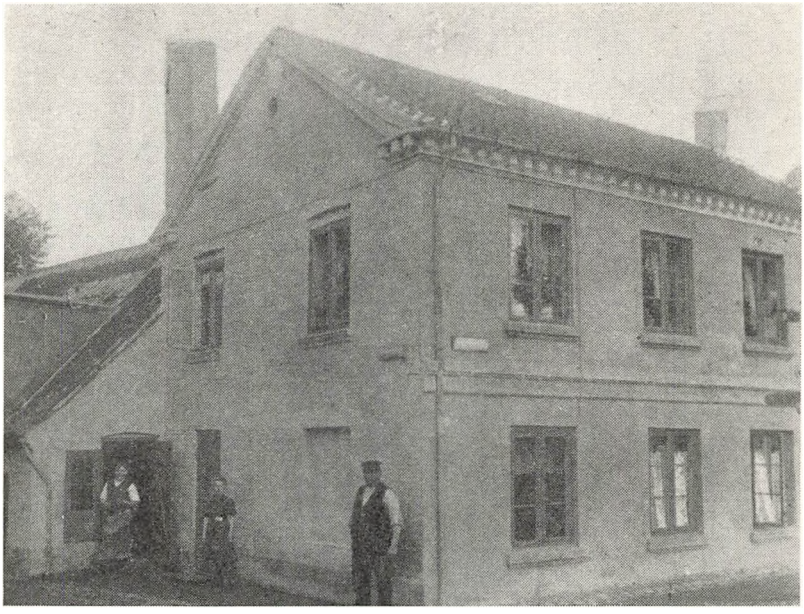

Smedien i Lyngby.

Denne tabel er særlig interessant, fordi den viser, at antallet af jordemødre ikke alene relativt, men også absolut var meget stort i hine dage. Yderligere giver den et indblik i de enkelte jordemødres gerning i en tid, hvor man ikke lod sig indlægge på klinik for at få et barn. Differensen mellem fødslernes antal og jordemødreforretningerne røber antagelig, at mange kvinder henvendte sig extrakommunalt og at nogle måske er blevet modtaget på Rigshospitalets fødeafdeling, der netop åbnede 1910.

I mange år måtte Gentofte sogn hente kyndig fødselshjælp i nabosognene, således i Lyngby, hvor smedens kone, *madam Malmgreen* – som datidens jordemødre i reglen tituleredes – virkede som distriktsjordemoder. *Louise Sofie Frederikke Malmgreen,* f. Gyldenstjerne Sehested, var gift med den ældste af smededynastiet, Andreas Malmgreen (død 1886), hvis smedie lå på hovedgaden på hjørnet af et lille stræde, hvor Handelsbankens ejendom nu ligger. Hun døde maj 1897, 72 år gammel. Hendes efterfølger var den meget ansete distriktsjordemoder *Agnes Bundgaard,* der betjente ved Sorgenfri, samt jordemoder fru *Petersen.*

Også distriktsjordemoderen i Gl. Tårbæk, fru *Elise Schaack,* der senere praktiserede på Frederiksberg og distriktsjordemoder *fru Bend-*

sen, der boede på Tårbæk Strandvej i „Sommerlyst", havde patienter i kommunen især i Skovshoved.

Distriktsjordemoder fru *Camilla Mortensen,* der havde praktiseret et par år i Lyngby, nedsatte sig som den første i Gentofte i 1874. Hun var født 1845 og boede Baunegårdsvej 5; nogle erindrer endnu

Distriktsjordemoder fru Louise Malmgreen.

hendes lille hus med det ejendommelige høje tag. Hun vedblev at praktisere til hun var over 80 år og beskrives som dygtig, djærv og godhjertet, hun tilbagelagde utrættelig til fods de lange afstande i sit store område. Sine sidste år boede hun i Borgerhjemmet på Ordrup Jagtvej, hvor hun døde 1929.

Fru *Vilhelmine Augusta Bahrendorff-Petersen,* der var født 1884 og gift med en barbermester i København, havde en betydelig praksis i Ordrup og Skovshoved fra 1913 til 1935, hvor hun boede flere steder på Teglgårdsvej i nr. 9, nr. 42 og nr. 1 samt en tid på Strandvej 327. Senere oprettede hun en klinik på Enghavevej. Hun døde i 1952.

Fru *Rasmine Dambmann,* født 1871, hvis mand var mekaniker ved hæren, boede på mekanikergangen på Jægersborg Kaserne, hvorfra hun

praktiserede fra 1894 til 1906. Hun flyttede til Amagerbrogade, hvor hun døde i 1930.

Fru *Amalie Christensen,* der er født 1875, havde i et par år fra 1902–1904 en mindre praksis Jensløvsvej 1 i Charlottenlund. Hun blev senere distriktsjordemoder på Frederiksberg, hvor hun endnu bor.

Distriktsjordemoder Fru Camilla Mortensen.

Fru *Ellen Hansen* praktiserede i 1930'erne fra Kirkevej 8 i Charlottenlund, hvor hun ejede det røde hus i svinget ved Ordrup Gymnasium. Hun døde i 1948, men fungerede p. g. a. sygdom ikke i en længere årrække.

Fru *Sigrid Bille* (f. 1887) og frk. *Kirsten Kamma Marcussen* (f. 1888) der begge var jordemødre og tillige sygeplejersker, grundlagde kommunens første fødehjem allerede i 1915, først i en villa Hellerupvej 90 (på hjørnet af Bernstorffsvej), senere i deres egen ejendom Hartmannsvej 23 i Hellerup, som de købte i 1917. Der var her plads til 14 barselspatienter, idet de to indehavere ikke ønskede flere end tre patienter i en stue.

Hjemmet anvendtes udelukkende til fødende indtil 1934, hvorefter

der et par år tillige var børnehjem, indtil det helt overgik til dette formål. Ejendommen anvendes nu som børnehave. Frk. Marcussen døde 1958. Fru Bille er knyttet til et herværende sygeplejebureau.

Fru *Marie Knudsen,* der er født 1874, havde først været *filialkone* i Adelgade, og på Skt. Pauls kirkeplads, hvilket vil sige, at hun havde

Jordemoder Bahrendorff-Pedersen.

et værelse til rådighed i sin lejlighed, hvortil stiftelsen i København kunne sende fødende kvinder, som under fødslen blev betjent af en tilkaldt jordemoder. Efter senere at være blevet uddannet, nedsatte hun sig først Annasvej 2, Hellerup og 1909 på Fredensvej 55 A i Charlottenlund. Ved indgangen til stien, der førte ned til huset mellem Kirkely og Kirkedal, anbragte hun hver aften en tændt petroleumslygte med sit jordemoderskilt på. I 1919 flyttede hun til Hyldegårdsvej 53, ligeledes i Charlottenlund, hvor hendes mand havde Carlsbergdepotet. I 1931 byggede hun sin fødeklinik, der kom til at ligge på den bageste grund på den modsatte side af vejen i nr. 54. Bistået af datteren jordemoder fru *Carla Christensen,* der senere flyttede bort fra kommunen, drev hun denne lille klinik i 5 år. Den be-

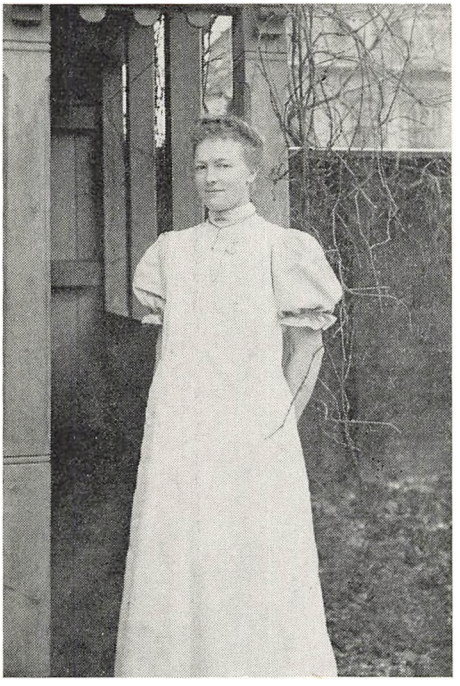

Jordemoder fru Marie Knudsen.

Bille og Marcussens Fødehjem, Hartmannsvej 23

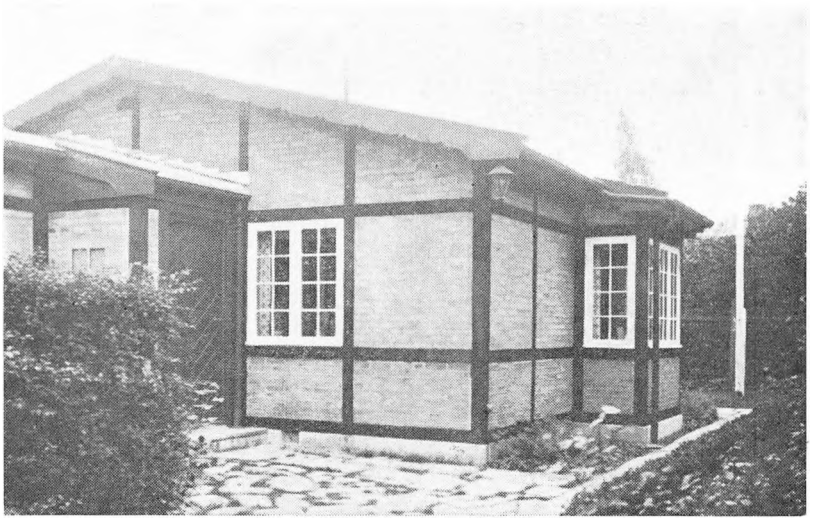

Marie Knudsens Klinik, Hyldegårdsvej 54, Charlottenlund.

stod af 1 fødestue samt tre stuer til henholdsvis en, to og tre patienter. Senere praktiserede hun fra sin bopæl på Ny Ordrup Sidealle, indtil hun ophørte næsten 80 år gammel. Hun var meget afholdt af sit store klientel. Hun bor nu på Rødovre Alderdomshjem.

Fru *Emma Peulecke* nedsatte sig i 1892 på Lindegårdsvej 53, Charlottenlund, over boghandelen, senere flyttede hun om hjørnet i samme ejendom, Jægersborg Alle 20, derefter skråt over hjørnet til Jægersborg Alle 25. Hun skal have været forlenet med megen charme og have haft et stort og trofast klientel. Hun rejste cirka 1910 til Hedehusene, hvor hun blev distriktsjordemoder.

Frk. *Emilie Frederikke Hansen* født 1862, nedsatte sig 1892 Skt. Pedersvej 2, Hellerup. Senere flyttede hun til Hellerupvej 8, for endelig at afslutte sin gerning Lille Strandvej 2 A. Hun ophørte med at praktisere omkring 1925 og levede sine sidste år i Borgerhjemmet på Ordrup Jagtvej, hvor hun døde 86 år gammel 1948.

Frk. *Fanny Fiehn* født 1882, blev en af de jordemødre, der ved sin person og sit virke kom til at præge denne side af kommunens liv. Hun praktiserede først på Trunnevangen i Charlottenlund 1912–13, senere på Søgårdsvej i Gentofte. 1922 indrettede hun sin klinik Parkovsvej 39 i *„Tagesminde"*, der tidligere havde været gartneri. Hun var tillige jordemoder ved Amtssygehuset. De mange mennesker, som har været i berøring med Fanny Fiehn – patienter, kolleger, myndigheder og læger – vil sikkert huske hende som en rigt facetteret per-

sonlighed; af ydre lille og duknakket med livlige kloge øjne og lidt grov stemme, altid iklædt buksetøj og hvid kalot. Der var altid noget, der optog hende, ikke alene indenfor kliniken, men også på sociale områder. De små i samfundet lå hende stærkt på sinde, og der er ingen tvivl om, at det langt fra var alle hendes patienter, hun havde

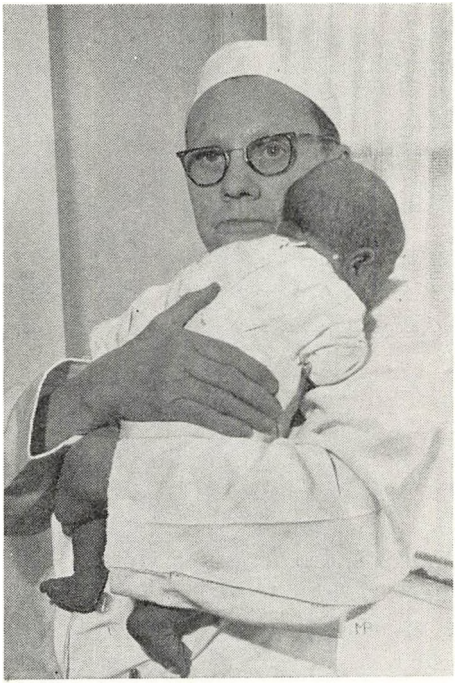

Jordemoder frk. Fanny Fiehn.

økonomisk indtægt af. Hun kunne være strålende glad, når hun ved sin mellemkomst kunne hjælpe et eller andet dårligt stillet menneske. Som omtalt var hun meget idérig, og hun kunne blive meget bitter, når hendes tanker mødte modstand i deres realisation; men hendes medarbejderstab var hende altid meget hengiven. Hun lagde aldrig skjul på, at hendes økonomi altid stod på svage fødder, hvilket hun sagde var en kronisk lidelse, som hun havde forsonet sig med. Hendes udtryksform var djærv, ofte noget polemisk og Tidsskrift for Jordemødre vrimler med indlæg fra hendes hånd. Hun var iøvrigt medlem af bestyrelsen for jordemoderforeningen af 1873.

Hendes klinik havde, efter at den var blevet restaureret, en kapacitet på 20 liggende patienter og havde indtil 500 fødsler pr. år. Først

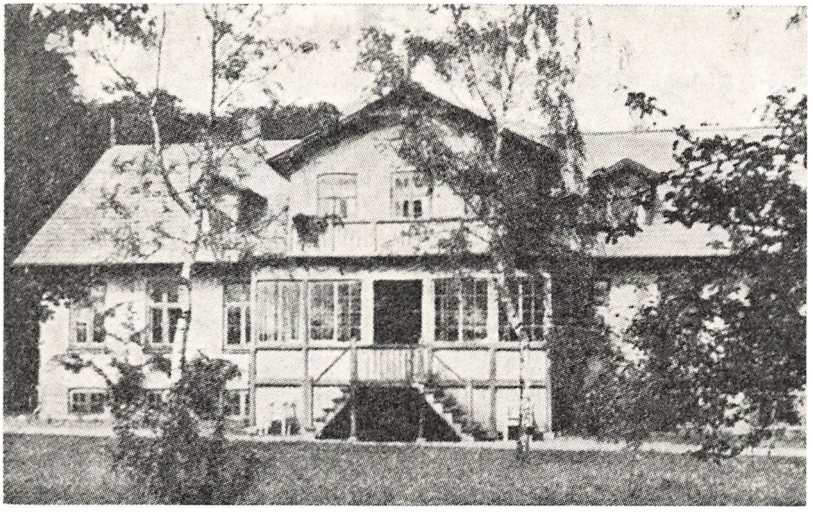

Fødehjemmet Tagensminde.

efter anden verdenskrig kunne hun modtage kommunale patienter med tilskud, et forhold, som hun længe havde ønsket sig. I 1950 skulle en fødende patient betale 310 kr. for fødestue og 10 dages barselpleje på enestue og 165 kr. på en firesengsstue. De sidste år blev Fanny Fiehn bistået af jordemoder frk. *Doris Madsen.* Marts 1957 købte kommunen kliniken, som overgik til anden anvendelse og nu er nedrevet. I løbet af disse år modnedes tanken om at kommunen burde medvirke til etableringen af en virkelig tidssvarende klinik, hvilket krav dette ældre hus trods gennemgribende forandringer ikke kunne honorere.

I 1930erne blev befolkningen mere og mere klinikmindede, og mødrene søgte i stigende grad hospitaler, kliniker og fødehjem, både i og udenfor kommunen. De privatnedsatte jordemødres antal aftog derfor. En del fortsatte dog deres gerning, og andre begyndte en praksis for længere eller kortere tid.

Fru *Petra Sofie Larsen* født 1879, var først praktiserende jordemoder i København, indtil hun i 1929 nedsatte sig i Gentofte-Vangede, hvor hun grundlagde fødehjemet *„Farmen"* 1935, som bestod til 1945, hvorefter hun ophørte med sin gerning.

Fru *Rosa Marie Jørgensen,* født 1879, havde ligeledes været jordemoder i København før hun i 1923 nedsatte sig i Hellerup. Her indrettede hun 1940 sin klinik *„Bøgehøj 8"*, som ophørte 1952, hvorefter hun blev boende i ejendommen.

Fra 1931 til 1935 fandtes der et mindre fødehjem „Mater" på Stigårdsvej 4 i Hellerup, drevet af fru Anna M. Andersen, der ikke selv var jordemoder.

Fru *A. Holst* praktiserede fra Sofievej 3, Hellerup 1930–35, frk. *Elisa Mollerup Thomsen* fra Skovlæet 9, Hellerup, 1930–32 og indtil 1942 fra Lundeskovvej 9, ligeledes i Hellerup. Frk. *Haralda Ærrebo,* Søborg Hovedgade 16, Gentofte, praktiserede fra 1931 til 1933 og frk. *Jenny Fix* startede sin praksis Gentoftegade 7 i 1934, hvorefter hun året efter flyttede til Merianvej 36, men ophørte i 1938.

Frk. *Else Thordal,* født 1889, nedsatte sig allerede 1919 på Tjørnegårdsvej 8 i Gentofte, hvor hun fik en lang og meget påskønnet gerning. Hun var meget sikker i sin behandling og besad en egen form for jysk lune. Hun ophørte med at praktisere i 1956 og døde marts 1960.

Fru *Hanne Dirach* praktiserede 1951–53 fra Sønderbakken 47 i Gentofte.

Fru *Edith Lademann,* født 1902, havde tidligere været telefonistinde. Efter at hun i en meget tidlig alder var blevet enke – hendes mand var læge – uddannede hun sig til jordemoder. Hun var reservejordemoder på Rigshospitalet, hvorefter hun 1939 nedsatte sig Annettevej 5 B, Charlottenlund, hvor hun fik en meget udstrakt praksis, samtidig med at hun var ledende jordemoder på Sankt Lukas Stiftelsen. Efter hendes tidlige død oktober 1956 overgik en del af hendes praksis til fru Ingeman Rasmussen og hendes kollega fra Sankt Lukasstiftelsen fru Karen Thomassen.

✲

Inden vi går over til at omtale nuværende hospitaler, fødehjem, ambulante fødekliniker og privatpraktiserende jordemødre, vil det være naturligt, at se på de foranstaltninger, der står til rådighed for svangre kvinder i kommunen.

Indtil dette århundredes begyndelse var det næppe almindeligt, at man i løbet af svangerskabet henvendte sig til læge eller jordemoder; man tilkaldte først jordemoderen, når man var klar over, at fødslen nærmede sig. Dersom jordemoderen havde betænkeligheder angående den forestående fødsels forløb, kunne hun rådføre sig med patientens læge, og denne kunne derefter sætte sig i forbindelse med fødselsstiftelsens, senere Rigshospitalets, læger, hvis reservelæge kunne hjælpe. Hvorvidt der også indenfor Gentofte Kommune fandtes *filialer* i lighed med København, har jeg ikke kunnet få oplyst, men det

har næppe været tilfældet. Lægerne kan fremdeles indlægge patologiske tilfælde på Rigshospitalets fødeafdeling A eller B. I mange år var fødselshjælp sygekasserne uvedkommende, og de ældre jordemødre og læger ved en del at berette om de vanskelige forhold, under hvilke mange fødsler foregik tidligere. Det var Fanny Fiehn, der en

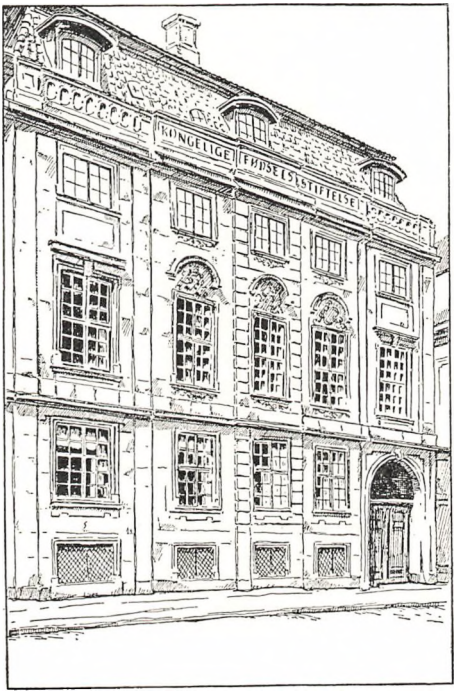

Fødselsstiftelsen i Amaliegade.

gang efter første verdenskrig tog initiativet til at få *Frelsens Hær* til at oprette en station i Gentofte, og en tid lang var slumsøstrenes arbejde en meget påskønnet humanitær hjælp. Senere blev de økonomisk mest dårligt stillede kvinder henvist til at føde på Sankt Josephs Hospital, med hvilket kommunen havde en aftale, og først i løbet af krigen kunne disse modtages på „Tagesminde".

Det blev efterhånden mere og mere almindeligt, at fødslerne fandt sted udenfor hjemmet, fordi man fandt det mere betryggende og mere bekvemt.

Den 8. maj 1932 indviedes det ny Sankt Lukasstiftelsens Hospital i Hellerup, og den derværende fødeafdeling – hvis chef var *I. P. Hartmann* (indtil 1942), *Michael Nielsen* (1942–60) og *Per Schou* (fra

Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup.

1960) - har i årenes løb taget sig af mange tusinde fødende. Jordemødrene på dette hospital var fru *Frederikke Kærsted,* f. 1882, der også havde fungeret på den gamle stiftelse, men som fratrådte i 1954, Fru *Edith Lademann,* der bistod sin forgænger de sidste år og som virkede til sin død 1956, fru *Grethe Schou,* samt fru *Karen Thomassen,* der tillige har privat praksis Ellinorsvej 25, Charlottenlund.

Medens de offentlige hospitaler i København og Gentofte ikke tager sig af fødende, er der fødeafdeling på Sankt Josephs Hospital og Diakonissestiftelsen.

De private kliniker bliver senere omtalt.

Forholdene under den sidste krig er et afsnit for sig. Antallet af fødsler tog meget stærkt til (se tidligere), hvilket man jo har givet en del mere eller mindre letkøbte forklaringer på. Det er dog sandsynligt, at det er mere dybtgående psykologiske og biologiske faktorer, der er medvirkende. Hospitaler og kliniker, hvortil man måtte melde sig, så snart graviditeten var erkendt, blev snart overfyldte, og hjemmefødslerne tog til. De usikre transportforhold om natten gjorde både læge- og jordemodertjenesten vanskelig; men man havde her stor hjælp af det lokale vagtværn på Adelaïde, hvorover tilkaldelserne skete, samt af de lokale redningskorps, der besørgede kørslen af fødselshjælperen. Alt sanitetspersonel var udstyret med passier-schein fra Deutsche Wehrmacht - Kommandantur. Fødestederne var ofte noget ukonventionelle, fordi moderen af og til var gået under jorden. Ernæ-

ringeforholdene var i det store og hele tilfredsstillende, men der var dog desuden åbnet visse muligheder for – efter lægeordination – at give ekstra tilskud af mælk og vitaminol til gravide kvinder og diegivende mødre. Nogle få dage under den store generalstrejke kunne man kun få mælk til spædbørn på selve Jægersborg Allé Mejeri mod afstempling af barnets dåbsattest.

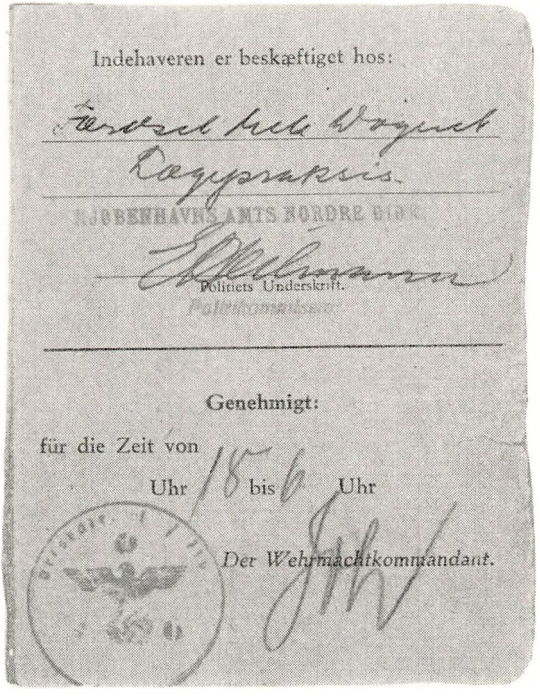
Indehaveren er beskæftiget hos:

Politiets Underskrift.

Genehmigt:

für die Zeit von

Uhr bis Uhr

Der Wehrmachtkommandant.

Passier-Schein.

Det var uden tvivl forholdene under besættelsen, der satte fart i visse sociale foranstaltninger såsom en udvidet folketuberkuloseundersøgelse.

Ved lov af 1. oktober 1945 åbnedes adgang for gravide kvinder til indtil 3 forebyggende *helbredsundersøgelser* hos lægen og indtil 7 undersøgelser hos jordemoderen. Disse undersøgelser, hvoraf den første bør finde sted så tidligt i svangerskabet som muligt, er sikkert af stor betydning for fødslens normale forløb og spædbarnets trivsel. I tilfælde, hvor lægen får oplysning om personlige, sociale eller økonomiske vanskeligheder for den svangre, kan han henvise til mødre-

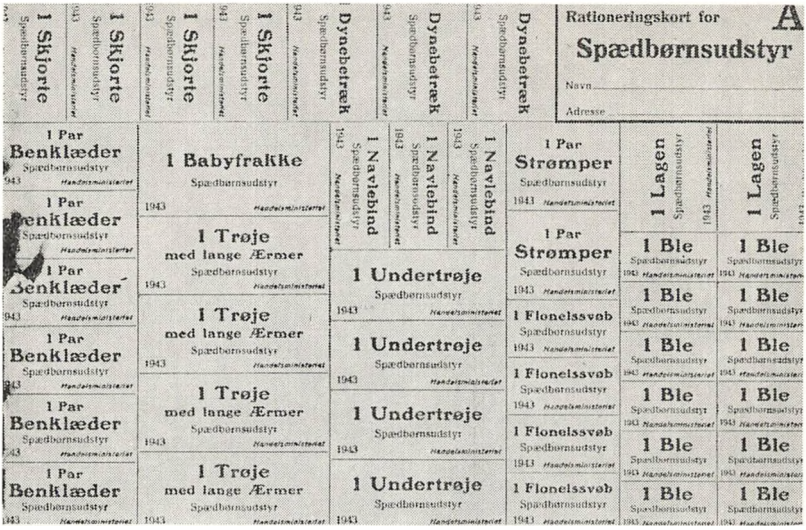

Rationeringskort for spædbørnsudstyr fra besættelsestiden.

hjælpsinstitutionen, og en sådan henvendelse *skal* finde sted, hvor vanskelighederne er årsag til ønsket om svangerskabets afbrydelse.

Mødrehjælpsinstitutionen, som for Københavns og amtets vedkommende har til huse Svendborggade 5, København Ø, er oprettet i henhold til lov af 15. marts 1939. Dens formål er at yde personlig, social,

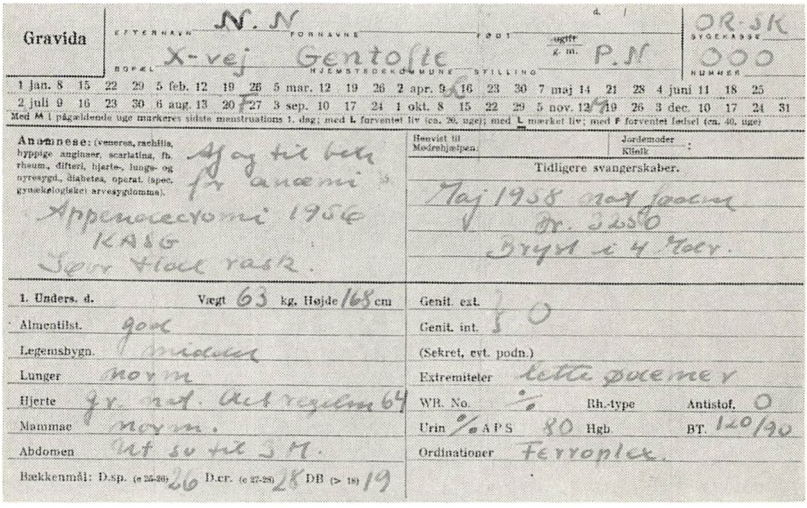

Graviditetskort.

juridisk og lægelig hjælp og vejledning i forbindelse med svangerskab og fødsel. Udgifterne afholdes dels af staten dels af kommunen. Gifte såvel som ugifte gravide kvinder kan søge hjælp, det samme gælder enligt stillede med små børn. I denne forbindelse bør tillige nævnes *foreningen for familieplanlægning*, hvis formål er at fremme oplysning og forskning om familieplanlægning og ansvarligt forældreskab, herunder at udbrede kendskab til forsvarlige antikonceptionelle midler.

Ved lov af 30. april 1946 om *lægeundersøgelse af børn fra fødslen til de er skolesøgende* åbnedes adgang til ialt 9 helbredsundersøgelser af disse.

Ved lov af 1. juni 1946 fik gravide kvinder under sygekassegrænsen adgang til *vederlagsfri tildeling af mælk* fra 3die svangerskabsmåned til 6 måneder efter fødslen.

Af stor betydning for det spæde barns helbred er yderligere difterivaccinationen, der er givet vederlagsfrit siden 1941, stivkrampevaccinationen der indførtes 1950, poliovaccinationen 1955 og den kombinerede kighostevaccination, der indførtes april 1961.

I det moderne samfund træder imidlertid andre institutioner ind i billedet ved en fødsel. Familien kan søge råd hos *socialrådgiveren* med henblik på økonomiske forhold, og siden 1933 yder kommunen *sygehjælp* gennem de lokale sygekasser og menighedsplejer. Til patienter,

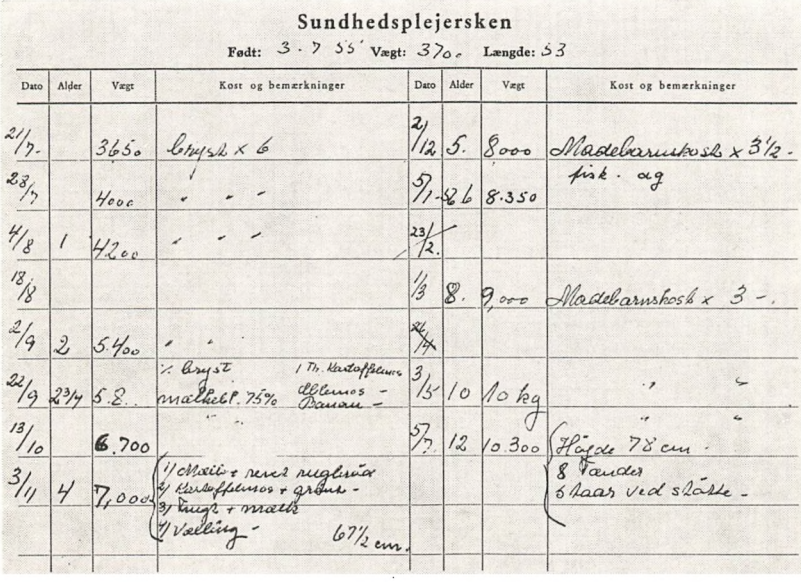

Sundhedsplejerskens kort.

Sundhedsplejerskens kort.

Født: 3 · 7 55 Vægt: 3700 Længde: 53

Dato	Alder	Vægt	Kost og bemærkninger	Dato	Alder	Vægt	Kost og bemærkninger
21/7		3650	Brystm. x 6	2/12	5.	8000	Modermælkserst. x 3½ -
28/7		4000	" " "	5/1-56		8.350	fisk. og
4/8	1	4200	" " "	23/2.			
18/8				1/3	8.	9,000	Modermælkserst. x 3 -
2/9	2	5.400	" "	24/4			
22/9	2¾	5.8.	½ Brystm. 1 Th. Kartoffelmos malkekl. 75% Ellemos - Banan -	3/5	10	10 kg	" "
13/10		6.700	" "	5/7	12	10.300	Højde 78 cm.
3/11	4	7,000	1/ Mælk + rens. rugbrød 2/ Kartoffelmos + grønt - 3/ Frugt + mælk 4/ Vælling -				8 Tænder 6 Haar ved slæbe -
			67½ cm.				

der ikke er berettiget til hjælp ad denne vej, yder private, herboende sygeplejersker hjælp efter lægehenvisning til fastsatte takster. Efter 1939 begyndte *sundhedsplejerskerne* – hvoraf der findes 5 i kommunen – deres arbejde, der består i ved regelmæssige besøg i hjemmene at give råd og vejledning med hensyn til spæde børns ernæring og pleje. *Husmoderafløsning* ydes efter lægeordination i maksimalt 14 dage efter en fødsel og under særlige sygdomstilfælde. Også *fysioterapeuten* og *afspændingspædagogen* har en opgave før, under og efter fødslen bl. a. ved den populært betegnede naturlige fødsel, der efter dr. Read baseres på at uvidenhed udløser frygt, frygt udløser spænding og spænding udløser smerte – samt at oplysning skaber ro i sindet, ro i sindet skaber ro i legemet og at ro i legemet hindrer smerter.

Som den sidste institution, der naturligt kan træde i funktion i tilslutning til en fødsel, må nævnes *vuggestuerne,* hvoraf den første blev oprettet 1933. Disse modtager 30 % tilskud af kommunen og en lignende ydelse fra staten. Områdets *sygekasser* indførte efter overenskomsten af 1. oktober 1933 at yde medlemmerne jordemoderhjælp og lægehjælp ved fødsel, dog således at kassen kun ydede hjælp til læge og narkose, såfremt jordemoderen skønnede denne indiceret, hvilket hun vist meget sjældent undlod.

Ved loven om den *offentlige sygeforsikring* – den såkaldte ny sygekasselov – der trådte i kraft 1. april 1961, hvor enhver kan blive aktivt medlem af sygekasse uden hensyn til alder, uden hensyn til helbred og uden hensyn til indtægt og formue, optages medlemmerne som bekendt i en gruppe A (aktive medlemmer under indtægtsgrænsen) og en gruppe B (aktive medlemmer over sygekassegrænsen). *Fortsættelsessygekassernes* medlemmer svarer med hensyn til dette til B-medlemmerne i de offentlige sygekasser. Der ydes A-medlemmerne fri jordemoderhjælp, fri lægehjælp og narkose, og, dersom vedkommende er dagpengeforsikret, udbetales der dagpenge for de første 14 dage efter fødslen. Med den ny lov afløses de gældende faglige sygelønsordninger af en lovfæstet sygelønsordning, der i barselstilfælde hjemler mulighed for dagpenge i indtil 14 uger, 8 uger før fødslen og 6 uger efter fødslen. For B-medlemmer og medlemmer af fortsættelsessygekasser ydes delvis refusion af fødselshjælpen efter betalt regning. Ved fødsel på det stedlige offentlige sygehus ydes frit ophold, ligesom kassen yder et tilsvarende beløb, såfremt barselpatienten er indlagt på privatklinik.

✡

Vi vender os derefter atter til de enkeltpersoner og kliniker, der idag yder Gentofte Kommunes befolkning fødselshjælp.

Nyeborg og Gleerups fødeklinik åbnede september 1937, idet den afløste dr. Permins klinik på Tranegårdsvej 26 i Hellerup. Specialist i fødselsvidenskab dr. med. Otto Nyeborg og forhv. reservejorde-

Dr. med. Otto Nyeborg.

moder ved Rigshospitalet fru Kesten Gleerup havde først kliniken i fællesskab tillige med kliniken i Bredgade 70 (1930-45), men senere overgik kliniken på Tranegårdsvej til jordemoderen alene. Efter dr. Nyeborgs død i 1952 udlejedes en del af bygningen til grønlænderhjem, således at fru Gleerup derefter kun kan tage *ambulante fødsler.* Da kliniken var fuldt udnyttet, kunne den modtage indtil 35 liggende patienter.

Kommunens beboere har imidlertid i årenes løb også haft gavn af nogle kliniker, der ikke ligger langt på den anden side af kommunegrænsen, hvorfor disses navne retfærdighedsvis også bør nævnes, så meget mere som de har hjulpet adskillige Gentofteborgere til verden. *Lyngby fødeklinik,* Hjortholmsvej 3 (forhv. overjordemoder M.

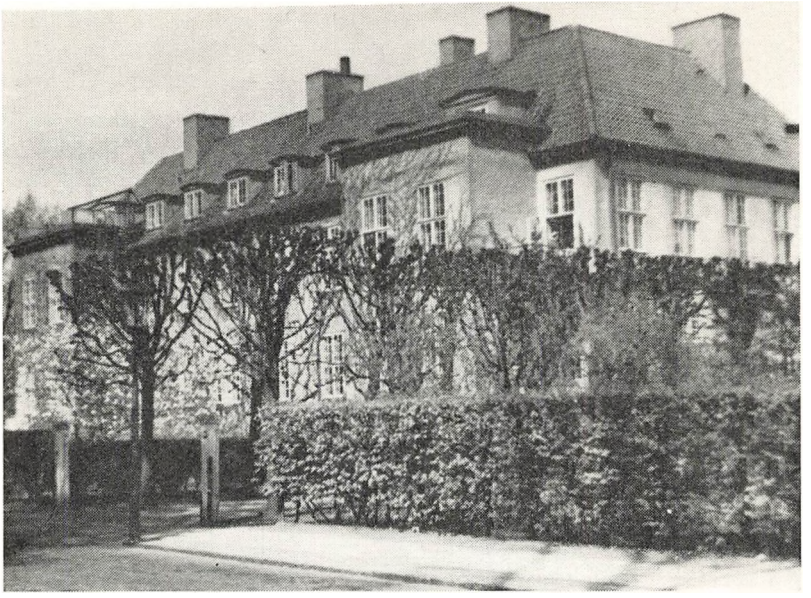

Nyeborg og Gleerups Klinik i Hellerup.

Fødestuen på fru Gleerups ambulante klinik.

Borch Nielsen), *Astrid á Rovigs* klinik i Søborg samt *Virum fødeklinik* (Olivia Honoré), desuden har alle de københavnske privatkliniker naturligvis modtaget tusinder af patienter fra Gentofte Kommune.

Fru *Karen Thomassen,* der som tidligere omtalt er jordemoder ved Sankt Lukas Stiftelsen, har desuden fra 1955 haft privatpraksis med bopæl Ellinorsvej 25, Charlottenlund.

Fru *Ellen Margrethe Sarroe,* der siden 1956 har haft praksis fra Lindegårdsvej 28, Charlottenlund ophører fra efteråret 1961 hermed p. gr. a. sin gerning som afdelingsjordemoder ved Rigshospitalet.

Fru *Doris Ingeman Rasmussen* nedsatte sig som privatpraktiserende jordemoder Rådhusvej 42 A i Charlottenlund 1952. Efter at det var blevet bestemt, at hun skulle drive den ny *Charlottenlund fødeklinik,* har hun haft lejlighed til at bistå ved planlægningen af denne.

Det er tidligere nævnt at Gentofte Kommunes befolkning – især i årene efter krigen – fandt, at kommunen burde oprette en kommunal fødeklinik i lighed med hvad der var tilfældet andre steder i Storkøbenhavn, således at denne, jævnsides med de allerede bestående, kunne dække behovet.

Det er klart at kvindeorganisationerne følte sig kaldet til at realisere dette mål, og der findes i Villabyernes Blad (marts 1956) et referat af et møde, hvor de lokale kvindesamfundskredse går stærkt i rette med repræsentanterne for kommunalbestyrelsen og borgmesteren, fordi velfærdsstaten først træder i funktion ved vuggestuerne, hvilket giver anledning til spørgsmålet „tror kommunen på storken"? Der er bl. a. forslag om at få en fødegang på Amtssygehuset, hvilket imødegåes med den begrundelse at sygehuset ikke er kommunalt, og at man ikke på bekostning af andre kommuner kan beslaglægge plads til fødende. Fanny Fiehn, der deltog i diskussionen, ønskede gerne at kommunen overtog hendes klinik, hvilket, som tidligere omtalt, også skete senere. Imidlertid blev det klart, at den gamle klinik fremover næppe vil kunne indfri forventningerne, og udvalget begyndte at se sig om efter et egnet centralt sted til opførelse af en helt ny og tidssvarende klinik.

11. februar 1958 vedtog kommunalbestyrelsen et budget om projekteringen og man valgte den centraltbeliggende grund på hjørnet af L. E. Bruunsvej og Ingeborgvej i Charlottenlund, som kommunen i forvejen ejede. Det blev overdraget arkitekt Gunnar Glahn at bygge kliniken, som kom til at bestå af en hovedbygning med fødestuer og funktionærfløj, samt en sengestuefløj og en indgangsbygning. Hoved-

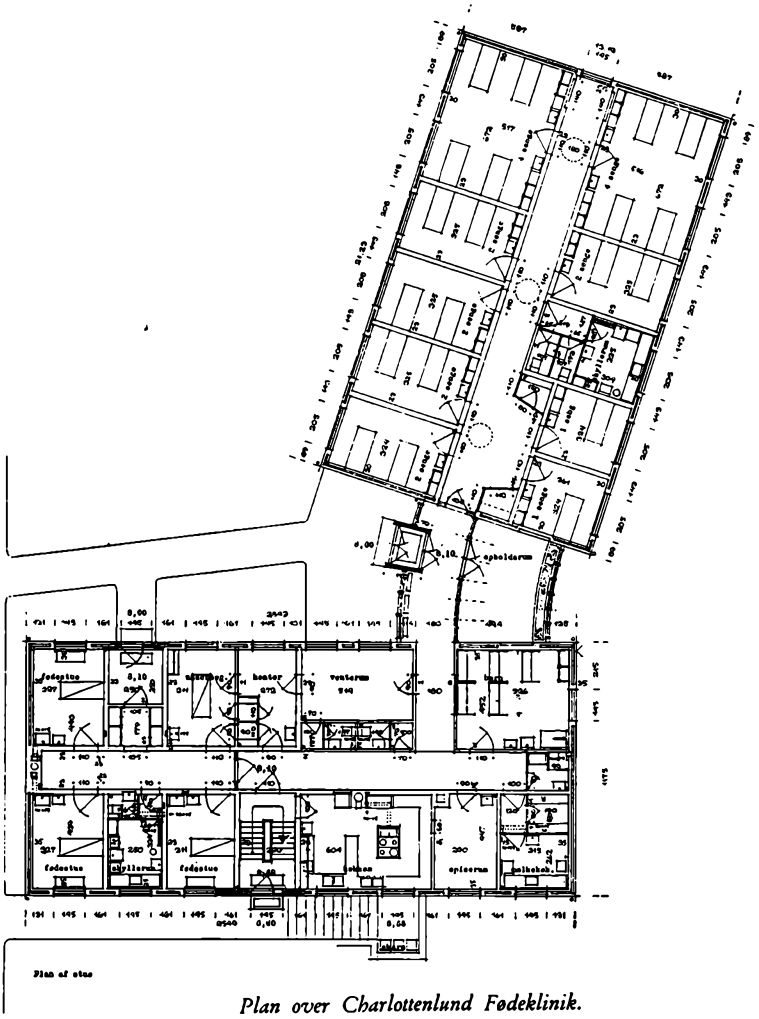

Plan over Charlottenlund Fødeklinik.

bygningen har kælder, stue og 1ste sal, mens sengefløjen kun har en stueetage. Den opførtes af gule mursten. Det blev som omtalt bestemt af det sociale udvalg, at jordemoder fru Ingeman Rasmussen skulle leje kliniken og drive den på en efter det sociale udvalgs opfattelse tilfredsstillende måde, ligesom dette skulle godkende priserne for klinikophold. Prisen for bygning og inventar beløb sig til c. 1,2 millioner kroner. Den fik navnet *Charlottenlund fødeklinik*. Personalet består foruden af den ledende jordemoder af en reservejordemoder, en afdelingssygeplejerske, 10 barselplejersker, en økonoma, en køk-

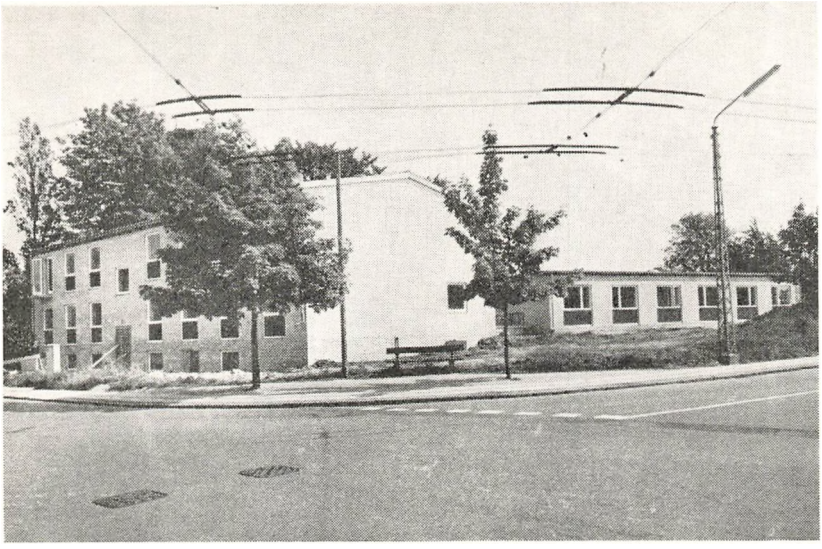

Den ny Charlottenlund fødeklinik.

kenbestyrerinde og en køkkenassistent, foruden 2 rengøringsassistenter, en vaskeriassistent og hendes medhjælp, hvilke sidste ikke har bopæl i huset.

Den egentlige patientafdeling består foruden af tre fødestuer af 2 enestuer, 5 to-sengsstuer og 2 fire-sengsstuer, hvilket giver en daglig belægning på 20 patienter eller en maksimumkapacitet på 60 fødende om måneden. Endvidere modtager kliniken også patienter til ambulant fødsel. Der er desuden gymnastiksal til afspændingsgymnastik ved en afspændingspædagog og en fysioterapeut, der er knyttet til kliniken.

Amtssygehuset i Gentofte har hidtil ikke haft egentlig fødeafdeling, omend der naturligvis har fundet fødsler sted, når gravide kvinder har været indlagt på gynækologisk eller andre afdelinger p. g. a. diverse lidelser. Det fremgår således af skema 3, at ved een af de 11 fødsler, der har fundet sted på sygehuset i 1960, var moderen fra Gentofte Kommune. Yderligere har Amtssygehuset modtaget en del sunde nyfødte børn, fordi moderen under et sygehusophold efter fødslen skulle amme. Et helt afsnit på børneafdelingen har igennem flere år specialiseret sig i behandlingen af for tidligt fødte børn og nyfødte med forskellige medicinske lidelser, som i mange tilfælde er indlagt i direkte tilslutning til fødslen.

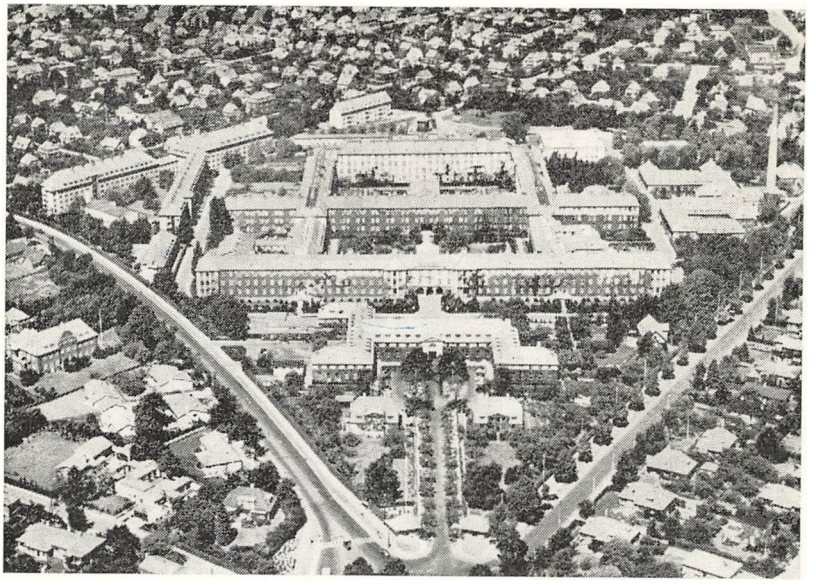

Luftfotografi af Amtssygehuset i Gentofte. Den lave bygning i baggrunden af billedet er den gynækologiske afdeling med den kommende fødeafdeling.

Efteråret 1961 åbner en helt ny afdeling på Amtssygehuset under ledelse af overlægen ved gynækologisk afdeling dr. med. *Valdemar Madsen*. Denne afdeling, der ventes at kunne rumme 24 patienter, er beregnet til at skulle modtage patologiske fødsler.

Med etableringen af den ny afdeling på sygehuset, den ny klinik i Charlottenlund, samt den allerede tilstedeværende klinik for ambulante fødsler i Hellerup i forbindelse med de til rådighed stående lokale jordemødre, er der grund til at se fremtiden imøde med fortrøstning med hensyn til de forestående fødsler i Gentofte Kommune.

Som det ses har forholdene på disse områder gennemgået væsentlige ændringer i tidens løb, men biskop Peder Palladius' ord, som han nedfældede i sin visitatsbog i 1540, er stadig gældende:

„Og naar I saa har en god Jordemoder, I Danneqvinder,
da løn hende vel for hendes Umage!
Hun er da sin Løn værd!"